

δὸν κανεὶς δὲν τὸν διαβάξει. Ἐξοκολουθώντας, διηγείται τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς τοῦ Δάντη στὸν ἴδιον τὸν διαστικὸ καὶ τὸν ξερὸ τόνον ἀνθρώπου που βλέπει νὰ στέκεται ἡμιγλότωρ ἀπὸ κείνον ὁ βιογραφούμενος. Σιμπεραίνει μὲ τὴν εἰδηση πῶς οὐνθεσε τὴν κωμωδία του τοῦ ἄδου, τοῦ καθαρτήριου καὶ τοῦ παραδείσου στοὺς διάφορους τόπους τῆς ἐξορίας του. Καὶ ἀφελέστατα σημειώνει : «Κοιτῶ ἢ ρούσικη αὐτῆ σαλίτα, καὶ αὐτὸς ὁ κνεκῶνας πέρασε γιὰ ὄραϊο ἐπικὸ ποίημα». Ἀκολουθεῖ σὲ δέκα γραμμὲς ἡ παρουσίαση τῶν κύκλων τῆς Κόλασης γιὰ νὰ φάσῃ στὸ ἄλλο φρωτεινὸ συμπέρασμα : «Ἄντ' ὅλα εἶναι στὸ ἕφος τοῦ λόγου τὸ κωμικὸ ; Ὁχι. Εἶναι στὸ ἕφος τὸ ἠρωϊκὸ ; Ὁχι. Ποιῶ γούστο λουτὸν γέννησε τὸ ποίημα τοῦτο ; Ἐνα γούστο στο παράξενον».

Ἐπὶ τέλους συγγατεβαίνει νὰ ὁμολογήσῃ πῶς βρισκοντοί στὸ ἀλλόκοτον αὐτὸ καὶ τὸ ἀκαθόνιστον τραγοῦδι στίχοι εὐτυχημένοι, ἀπλοί, ποὺ θὰ ζήσουν. Ἄξιος ὁ μισθὸς του. Ἡ κριτικὴ τοῦ εἶδους αὐτοῦ δὲν ξαφνίζει τοὺς σινηθισμένους μὲ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ «Φιλοσοφικοῦ Λεξικοῦ». Δαμόνιος ὁ νους τοῦ Βολταίρου, μπορεῖ στὸ εἶδος του, λαμπάδα τοῦ ὀρθοῦ λόγου ποὺ ἔδιωξε σὲ πολλὰ, τὸ σκοτάδι τῆς πρόληψης. Λουκιανὸς ἔσυναγεννημένος, καθὼς τὸν θέλει ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος, ἀντιπροσωπεύει τὸ κλασσικὸ τὸ γνεῦμα τὸ γαλλικὸ σὲ κάποια του χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα. Μὰ τί περιμένετε ἀπὸ ἄνθρωπον ποὺ θάξει πολλὸ ἀπάνου ἀπὸ τὸν Ὁμηρὸν ἢ Βιργίλιον — εἶταν τότε ἰσῶς ἢ ἰδέξ τοῦ κωροῦ καὶ κυριαρχοῦσε στὰ πνεύματα βιργιλιομανῆς ὁ φιλόλογος Σκαλλίγερους —

καὶ ἀκόμα φαίνεται πῶς προτιμᾷ τὸν Ἀριστοτὸν καὶ τὸν Τάσσο ἀπὸ τὸν Ὁμηρὸν. Τὸν Πίνδαρον τότε λούζει ἀπὸ τὴν κορφὴν ὡς τὰ νύχτιν ὡς ἀσυνάρτητον — ἀν καλὰ θυμοῦμαι — γιὰ τὸ Σοφοκλεῖ, ποὺ τότε συμπαθεῖ, μὲ μὲ συγκαταίεση τὸ Σαιξπήρο, ποὺ κάπως τὸν ξέφρισε στὴν ἰσχυρὴ ὑστερα τὸν ποδοπάτησε. Γιὰ τὸν Πασκάλ ἀποφαινετοὶ σιραβά, ἀνυποψίαστα. Παλὸ σωστά, παρατηρεῖ ὁ κριτικώτατος Faguet γιὰ τὸ Πασκάλ, ἄσχετα μὲ τὴν φιλοσοφία του καὶ τὴ θεολογία του, εἶναι ἰσῶς ὁ μεγαλύτερος ποιητῆς τοῦ 17ου αἰῶνος. Καὶ πῶς νὰ αὐστηρῶν ἑτέοια ποίησι ὁ πεζώτατος Βολταίρος ; Ἄν ρωτᾶτε καὶ γιὰ τοὺς ἀρχαίους, ὁ Βολταίρος ὁ κλασσικιστῆς, δὲν καταβαίνει σχεδὸν ἑποτε ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους. Καὶ τί παράξενον ! Διαβάξεις τὸ Chateaubriand, καὶ σὲ κάθε του σελίδα βλέπεις πῶς ὁ ρωμαντικὸς, πῶς ὁ ἐπαναστάτης, ἐκεῖνος κατέχει τὸ νόημα τοῦ ἀρχαίου ζωηρότερα, δυνατώτερα, πληρέστερα ἀπὸ τὸν κλασσικιστὴν τὸ συντηρητικὸν ἀπὸ τὸ Βολταίρον. Ὁ Μωρράς ἐξοφλεῖ ἀπέναντι του μὲ ἀρκετὴν εὐγένεια κλασσικιστῆς πάντα ὁ ἀμαρτωλὸς μᾶς θεβαιώνει πῶς τίποτε σχεδὸν δὲν κατάλαβε ἀπὸ τὸ Δάντην καὶ τραβάει νὰ εἴξῃ τὸ φαρμάκι του πρὸς τὴν ρωμαντικὴν κορφὴν. Ὁ Μπαρρὲς ὅμως πρὸ ἀνεξάρτητος στὰ λόγια του καὶ στὴ σκέψῃ του ἀντικειμενικώτερος, ἐντονωτέρα σημειώνει τὸ βολταϊρικὸ γλῶσσομα. «Στὸ σημείον τοῦτο ἢ ἀκατοληγία τοῦ Βολταίρου εἶναι ἐλεεινὴ, ὅσο καὶ ἂν δὲν τῆς λείπει ἢ ἐξυπνάδα. Μὲ τὸν πρὸ χροικιμένο οἶστον, τί κουτομάρες ὁ Βολταίρος σάρισε γιὰ τὸ Δάντη !»

Κωστῆς Παλαμᾶς

Ἐπειτα ἀπὸ τόσο χρόνον, ποὺ γύριζε στὶς ἐπαρχίες, ἀπὸ γυμνάσιον σὲ γυμνάσιον, καταστάλαξε πρὸς τὴν Ἀθήναν. Ἦρθε ὅμως στὶς πρὸς ζαθὲς χρονιές, στὴν ἀκρίβειαν καὶ στὴν στενοχώριαν. Ποῦ νὰ νοικιάσῃ κάμωσι σὲ κεντρικὴ συνοικία. Φωτιά τὸ νοῦν. Προτίμησε νὰ καταφύγῃ στὴν ἀγρῆ, σχεδὸν στὴν ἐξοχή. Πέρα ἀπὸ τὸν Ἅγιον Μελέτη, στὰ περιβόλια κοντὰ, βρῆκε δωμάτιον εὐρύχωρον μὲ ἥλιον ἰσὶ ἀέρα. Μακριὰ λιγάκι, μὰ εἶχε τὸ τραμ ὀχτῶ καὶ ἀνέβαινε στὴν Ὀμόνοια. Ἄπὸ κεῖ στὴ Νεάπολιν, εἰς τὸ Γυμνάσιον, πήγαινε μὲ τὰ πόδια.

Δὲν εἶτανε πρὸς νέος, μὰ δὲν εἶχε ἀκόμα τὰ πενήντα. Καὶ καλοστεκοῦμενος. Στὸ μουστάκι του, στὰ μαλλιά του, οὔτε μιὰ ἄσπρη τρίχα. Τίποτα δὲν μπορούσε νὰ προδώσῃ τὴν ἡλικία του.

Ζοῦσε βίον μονότονον. Πρῶτὸν σιμωνόταφον καὶ διάβαζε, στὶς ἑπτὰ καὶ τέταρτον ἔβγαινε ἀπὸ τὸ σπίτι, ἔπειθον τὸ τραμ καὶ ἔφτανε στὴν Ὀμόνοια. Στὶς ὀχτῶ παρὰ τέταρτον στὸ Γυμνάσιον, δευτέρως πάντοτε, γιὰ τὴν πρῶτον πήγαινε κάποιος συνάδερφός του, ποὺ δὲν ἐκκολοῦσε ἀπὸ τὸ σχολεῖον, σὰ νὰ τὸ εἶχε πάρει προῖκα. Στὶς ἑντεκα τελείωνε τὸ μάθημά του, ἔκανε ἕνα γύρον στὸ Βασιλικὸν κῆτρο πάντοτε, χεῖμωνά-καλοκαίρι, περνοῦσε τὴν ὁδὸν Στωδίου, ποὺ τόσο τὸν ἐδιασκέδαζε, καὶ κατέβαινε στὴν Ὀμόνοια νὰ φάει, πάντοτε

στὶς δώδεκα, στὸ ἴδιον ξενοδοχεῖον, στὸ ἴδιον τροπέζιν, στὴν ἴδιαν καρέκλιν.

Μετὰ τὸ μεσημέρι διάβαζε. Ἄφηνε ἄργα τὸν δωματίον, στὶς ἑξῆ, καὶ πήγαινε στὸν καφενεῖον. Στὶς ὀχτῶν δευνοῦσε καὶ ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖον στὸ σπίτι.

Ἔτσι ζοῦσε μονότονον. Τοῦ ἔδλεγαν οἱ συνάδερφοί του καὶ οἱ φίλοι του. Αὐτὸς ἔβρισκε μιὰ δικαιολογίαν λιγάκι παράξενην.

— Εἶναι ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς, ἔλεγε.

Δοκίμαζε μιὰ ξεχωριστὴν εὐχαρίστησιν στὸ τραμ. Ἐκεῖνον τὸ ὀχτῶ — Λισίων — κατέβαινε καὶ ἀνέβαινε πάντα γιομάτον. Ποτέ του δὲν κατώρρισε νὰ βρῆ θέσιν καὶ καθῆσιν. Πηδοῦσαν ἄλλοι καὶ πιάνανε τὰ καθίσματα. Αὐτὸς ὄρθιος πάντοτε πήγαινε, πότε μὲσα πότε στὸν ἐξώστην. Ὅλους, ὅσοι ἀνεβασκατεβαίναν μὲ τὸ ἴδιον τραμ, τοὺς εἴξαιρε καὶ τὸν εἴξαιραν. Μὲ ἀρκετοὺς χαιρετιότανε καὶ κουβέντιαζε, χωρὶς ὅμως οὔτε αὐτὸς νὰ ξαίρει τὸνομά του, οὔτε κείνοι τὸ δικὸν του.

Τὸ πρῶτὸν καὶ τὸ βράδι τὸ τραμ γέμιζε κορίτσια. Μοδιτροῦρες, μεθῆτριες, δαχτυλογράφοι. Ὅλη τὴν ὄραν τιτυβίζανε σὰν τὰ πουλάκια, γελοῦσαν ἢ ἀλλόζανε γλυκεῖες ματιές μὲ τὰ παλληκάρια ποὺ πηγαίνανε καὶ αὐτὰ στὶς δουλιές τους.

Στὴν δευτέρην ἀπὸ τὸ τραμ στάσῃ ἀνέβαινε μιὰ μ-

κρή, πολύ κομψή, με χαριτωμένη γοργή περπατήσιά. Φορούσε το χειμώνα μια ρόμπα κόκκινη και κόκκινο σκουράκι. Έκείνα ταρά δειχνανε κριανταφυλλένιο το πρόσωπό της; Στάμα μικρό, το κάτω χέλι ξεπεταμένο λιγάκι. Ποτέ της δὲ γύριζε νὰ κοιτάξει οὔτε δῶθε οὔτε κείθε, μὰ ἡ κρατοῦσε χαμηλωμένα τὰ μάτια της ἢ παρατηροῦσε ὄσω. Κάποτε κοιτάζε ἀφηρημένη. Καὶ ὅμως ὅταν ἔμπαινε μέσα, δὲν οἱ ματιές γυρίζανε σ' αὐτήνε. Τὸ βράδι, πού δὲν μπορούσε νὰ πηδήσει καὶ προλάβουναν οἱ ἄλλοι, ἔμπαινε τελευταία καὶ δοκίμαζε νὰ περάσει. Ὅλοι τότε παραμερίζονε, μὰ ἔτσι πού νὰ ἐγγύξουν ἄλαφρα τὸ φόρεμά της. Καὶ τὴν κοιτάζαν ὅλοι, ἄλλοι μὲ ἤσυχη γλυκιὰ ματιά, ἄλλοι λαίμαργα, ἄλλοι μὲ μάτια πυρωμένα. Μερικοὶ ξεχνούσανε νὰ κατεβούνε στὴ στάση πού ἔφρασε.

Ὁ καθηγητὴς δὲν τὴν εἶχε προσέξει στὴν ἀρχή. Τὴν κοιτῶσε ὅπως ὅλους τοὺς ἄλλους ἐπιβάτες τοῦ τραί. ΔΕπειτα ἡ γενική προσοχὴ τὸν ἔκανε νὰ συμπάθησι καὶ αὐτὸς τὴ μικρούλα. Πιὸ πολὺ τοῦ ἀρέσανε τὰ χέλια της ἢ τὰ μάτια της. Δὲν μπορούσε νὰ ὀρίσει τὸ χροῖμα τους, μὰ εἶχονε κάτι πού μάγευε. Ὅλο τὸ χειμῶνα ταξιδεύανε σχεδὸν μαζί, τὶς ἴδιες ὁδούς. Στὴν ἀρχὴ τὴν παρατηροῦσε μὲ πολλὴ εὐχαρίστηση, ἀπὸ μακριὰ πάντοτε. Ἡ ματιά του ἐξέταζε τὸ κάθε τι ἀπὸ τὴν μικρούλα. Ἄρχισε νὰ τὸν ἐνδιαφέρει, καὶ τὸ ἐνδιαφέρο μεγάλωνε ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Δειλὰ-δειλὰ ζύγωνε περισσότερο καὶ ἀκόμα δειλότερα παραμέρισε καὶ αὐτὸς μὲ μέσο, μὰ ἔτσι πού νὰ ἐγγίξῃ τὸ μπράσο του τὸ δικό της, τὸ μπράσο.

Κάτσια φορὰ νόμισε πὼς τὴν κοιτάζε ἡ μικρούλα συμπαθητικά, ἐκείνη πού δὲν ἔστρεψε τὰ μάτια της σὲ κανένα.

Μπᾶ, σιέφτηρε, δὲν μπορεί. Γιντὶ τάχα ἐμένα; Ἐδῶ τόσο καὶ τόσο τὴν κοιτάζουν καὶ μένα θὰ προσέξει; Ἄν ἤθελε ἀγάπη, γιατί νὰ μὴν προτιμήσῃ ἐκεῖνο τὸ φοιτητὴ μὲ τὰ σηκωμένα φουντωτὰ μαλλιά, τὰ μαῦρα μῦτια, πού φαίνεται πὼς τὴν λαχταρεῖ; Ὅχι, νόμισε πὼς τὴν κοιτάζε. Ὅταν ὅμως ἔφρασε τὸ τραί στὴν ὀρισμένη στάση, προχώρησε ἡ μικρούλα καὶ ἀνοῖξε τὴν πόρτα. Μόλις βγήκε στὸν ἐξώστη τὸν κοιτάζε πάλι καὶ τότε ἔκλεισε τὴν πόρτα. Πάλι; σιέφτηρε ὁ καθηγητὴς. Δὲ γελιάστηκα λοιπὸν κοιτῶσε. Συμπάθεια δηλαδὴ; Περιεργο.

Ἐμεινε συλλογισμένος. Καὶ στὸ σπῆτι ἀκόμα πολὺ ὄρα κάθησε καὶ συλλογιζόταν αὐτὸ τὸ περιστατικό. Λὲς νὰ ἔχουν τέτιες ἰδιοτροπίες τὰ κορίτσια;

Τὴν ἄλλη μέρα δὲν τὴν εἶδε, οὔτε τὴν παραπάνω καὶ στενοχωρήθηκε. Γιντὶ τάχα ἄλλαξε τὶς ὁδούς της; Ποῦ πήγαινε ἀλήθεια; Μαθήτριά, μοδιστροῦλα ἢ δαχτυλόγραφος; Δὲν εἶχε προσέξει ἄν κρατοῦσε τίποτα στὰ χέρια της, σάκκα ἢ βιβλία. Ἄλλη φορὰ θὰ κοιτάξει. Μὰ γιατί δὲ φάνηκε δυὸ μέρες τώρα; Κάτι ἔλειπε ἀπὸ τὸ τραί. . . Ὁχι, ἀδερφέ! ἔννοια θὰ βάλουμε τώρα; Νὰ δὰ ἡ ὄρα νὰ ἀρχίσουμε κ' ἐρωτικές περιπέτειες, καθηγητὴς ἀνδραποῦ καὶ περαιομένη τὰ σαράντα.

Τὸ ἄλλο βράδι μόλις πρόλαβε τὸ τραί. Ἀνοήκαστηκε μάλιστα νὰ πηδήσει καὶ εἶπὸν ἀσυνήθιστος. Γι' αὐτὸ, ὅταν βρέθηκε στὸν ἐξώστη, εἶχε ἕναν ἄλαφρο παλμό. Τὶ θύμῃτος! Δὲν περιέμενε τὸ ἄλλο;

Φυσοῦσε κρύος ἀέρας τσουχτερός καὶ μπῆκε μέσα. Στὸ βάθος εἶδε τὴ μικρούλα. Ἐίτανε γυρισμένη στὸν μπροστινὸν ἐξώστη. Ὁ καθηγητὴς δοκίμασε κάτσια συγκινηση, σὰ νὰ εἶχε νὰ τὴν δεῖ κερφὸ. Σιγά-σιγά προχώρησε κ' ἐγγύωσε, μὰ δὲν μπόρεσε νὰ φτάσει. Μιὰ στιγμὴ ἐκείνη ἔστρεψε καὶ τὸν κοιτάξε. Τοῦ φάνηκε πὼς κάτσια εὐχαρίστηση ζωγραφίστηκε στὸ πρόσωπό της, τὰ μάτια της σὰ νὰ κινήθηκαν ζωηρά.

Στὴ στάση πού θὰ κατέβαινε, βγήκε πρώτη στὸν ἐξώστη καὶ στάθηκε μὲ τὸ πλάγι. Ὡς πού νὰ σταματήσει τὸ τραί, ἔσρηχνε κρυφὲς ματιές. Ὅταν κατέβηκε καὶ προχώρησε σ'τὴν πεζοδρομιο, ἔστρεψε πάλι καὶ κοιτάξε μέσα.

Ἄ, ὄχι, δὲν μπορεί νὰ γελιέται ὡς τόσο. Τὸ κορίτσι δείχνει ἐνδιαφέρο. Δὲν εἶναι ἴσως ἀγάπη ἀκόμα, μὰ τί μποδίζει νὰ γίνῃ καὶ θερμὴ μάλιστα; Ἀγάπη; Αὐτὸς; Χρόνια τώρα εἶχε ξεχάσει τί θὰ πεῖ ἀγάπη. ἴσως δὲν τὴν γνώρισε καν, ὅταν εἶτανε φοιτητὴς. Φτωχόπαιδο, δὲν εἶχε καιρὸ γιὰ τέτλια πράματα. Ὅταν ἔγινε καθηγητὴς τὸν ἀπορρόφησε ἡ δουλιὰ. Ὅτε εἶχε σκεφτεῖ νὰ κάνει τὰ γλυκὰ μάτια σὲ κομιά, οὔτε θὰ ταίριαζε σ' ἕναν καθηγητὴ, στὴν ἐπαρχία μάλιστα. Καὶ τώρα νὰ κάνει ἀγάπη καὶ μὲ τί; μ' ἕνα κοριτσόπουλο, ἕνα μοιμοπουκάκι. Ἄμε στὸ καλὸ, παιδί μου, ἀταίριαστο πρῶτα. Αἴθριο θὰ φύγει κωρύτερα, τὸ πρῶτ καὶ θὰ γυρίσει ἀργότερα τὸ βράδι. Κ, ἔτσι δὲ θὰ νταμαῶσει τὴ μικρούλα.

Τὸ πρῶτ σηκώθηκε, θυμῆθηκε τὰ χεῖνάκι, μὰ πάλι τὴν ἴδιαν ὄρα ξεκίνησε. Ἄν ἔφραγε προπότερα, θὰ ἔφρασε κωρὶς στὴν Ὀμόνοια καὶ πού νὰ τριγυρίζῃ, ἀδερφέ, ὡς τὶς ὄχτῶ; Ἐπειτα στὸ χέρι του εἶναι νὰ μὴ δώσει θάρρος στὴ μικρούλα. Σήμερα βρήκε καὶ κάθισμα κοντὰ στὴν μπροστινὴ πόρτα. Στὴ δευτέρη στάση ἀνέθηκε ἡ μικρούλα, κοιτῶσε μέσα, τὸν εἶδε, μὰ δὲν προχώρησε καὶ στάθηκε στὴν πσινὴ πόρτα. Γιατί νὰ μὴν προχωρήσει; Μὰ οὔτε τὸν κοιτάζε κρατοῦσε χαμηλωμένα τὰ μάτια της.

Παρατηροῦσε τὴ ρόμπα πού ἔκρυβε τὸ σῶμά της. Τὸ μάντευε ραδινὸ, παιδιστικό ἀκόμα, ἄπλερο. Ἐκείνη ἀλαφροσήκωνε τὸ κεφάλι, κάποτε δάγκωνε ἀπλά τὸ κάτω χέλι, ἔτσι μὲ μιὰ χάση μαγευτική. Β-βί'α κρατοῦσε στὸ χέρι, βέβαια μαθήτριά θὰ εἶτανε, μὰ πού;

Τὴ στιγμὴ πού ἔφρασε τὸ τραί στὴν Ὀμόνοια, ἔσρηξε μιὰ γοργὴ κρυφὴ ματιὰ ἀπάνω του. Ὁ καθηγητὴς πήδησε πεταχτός ἀπὸ τὴ σιάλα. Ἐννοσε ἀλαφρότερο τὸ κομῆ του. Εἶχε μεγάλη διάθεση. Ἄ, ναί, ἔφρασε πιά ἢ Ἄνοξη.

Τὸ βράδι ἀργήσανε στὸ κορνεῖο. Εἶχαν ἀρχίσει συζήτηση γιὰ τὸ γλωσσικό καὶ δὲν καταλάβαινε τὴν ὄρα. Ὅταν ἔφραγε, κοιτάζε τὸ ρολόγι. Ἀργήσε καὶ χάλασε τὴ συνήθεια του. Τί νὰ πᾶει τώρα στὸ ξενοδοχεῖο; Θὰ προτιμήσει νὰ δευτηνῆσει στὸ σπῆτι. Καμινέτο ἔχει, θάγοράσει μερικὰ αἰγά καὶ λίγο τυρὶ καὶ θὰ ψευτοπεράσει. Ἐνα βράδι εἶναι αὐτὸ.

Ἐτσι βρέθηκε πάλι στὸ τραί ἰτὴ συνήθισμένη του ὄρα. Ἡ μικρούλα δὲν εἶτανε μόνη της. Μαζὶ της μιὰ μεγαλύτερη, κοπέλα στὸν καιρὸ της. Μόλις τὸν εἶδανε, στρέψανε καὶ τὸν κοιτάσανε κ' οἱ δυὸ. Ἐπειτα κοιτάχησαν, καὶ ἡ μικρούλα ἔγνεψε μὲ τὸ κεφάλι, σὰ νὰ τὴς ἔλεγε ναί. Τὴς εἶχε λοιπὸν μιλῆσει γι'

αυτόνε. Ἐνδιαφερότανε λοιπόν, ὥστε δὲν εἶχε γελᾶσαι· τὰ συμπεράσματα βγαίνουν μόνο τους. Μὰ ποιά εἶσαν ἡ ἄλλη; Μοιάζανε λίγο, ἀδερφή της ἴσως. Μὰ τί νὰν τῆς εἶπε; Τὰ λένε λοιπόν τὰ κορίτσια ἀνάμεταξύ τους; Γιατί ὄχι; Σὲ κάποιον θὰ πεί κανεὶς τὸ ἀίστημά του. Ἀνάγκη.

Ἡ ἀνοιξη φέτος ἔμοιαζε μὲ πρῶμο καλοκαίρι. Ὅλοι μάλιστα βγάλανε τὰ πανωφόρια, φορέσανε τὰ καλοκαιρινά τους. Ἡ μικρούλα φανερώθηκε μ' ἕνα λεπτὸ τριανταφυλλί φόρεμα. Φοροῦσε καὶ μιὰ ψάθα λόκινη σκοῦρα μὲ κάτι λουλουδάκια ἄστρα καὶ μαδιά. Τὸ σῶμα της δὲν εἶταν ἄπλερο, ὅπως νόμιζε. Μιὰ δαχτυλίδεμα μέση ἔδειχνε πειραχτὸ τὸ στήθος της, τὸ κάτω μέρος χιτὸ μὰ γαϊμάτο. Ὅλη χάρη θύμων σὰν πεταλούδα, ραδινὴ, γλὶ λυγερή. Τὸ φόρεμά της ἀπλὸ μὰ κομψό. Κοντὰ τὰ μανίκια ἀφήνανε γυμνά τὰ μπράτσα της. Ἐμπρὸς τὸ φόρεμά της ἀνοιχτὸ ἔδειχνε τὰ στήθη της. Ἡ σάρκα της εἶχε τὸ χρῶμα σὰν τὸ ξανθὸ μέλι.

Κανούργια ἦδον. Δὲ χόρταινε νὰ τὴν βλέπει. Μὰ καὶ τὸν ἄλλον ἀνάθε τὴν ἐπιθυμία. Μάτια λάιμαργα ἔβρισκαν πῶσω στὰ στήθη της, στὰ μπράτσα, στὸ Ἰουμό. Μὰ καὶ κείνη πῶ περήφανη ἀκόμα, οὐδ' ἔστρεφε τὰ μάτια της, δάγκωνε συχνότερα τὰ χεῖλη της καὶ συμμάζευε τὸ κορμί της νὰ μὴν ἀγγίξει πουθενά.

Αὐτὸν ὅμως τὸν κοιτάζε μὲ συμπάθεια, μεγάλη συμπάθειά, σχεδὸν χαμογελοῦσε. Ὅταν εἶτανε μαζί μὲ τὴν ἄλλη, συχνὰ κουβεντιάζανε καὶ τὸν κοιτάζανε.

Μιὰ μέρα τὸ τράμ εἶτανε παραφορτωμένο. Ἡ μικρούλα μὲ τὴν ἄλλη ἀνέβηκαν τελευταῖες καὶ δὲν ἠπορέσανε νὰ προχωρήσουν. Ὁ πῖσω ἐξώστης εἶτανε γεμάτος ἄντρες πὺ λήθησε ἀστεῖα χοῖτρα καὶ κοιτάζανε πανηρό τὶς γυναῖκες. Ἡ μικρούλα στάθηκε κοντὰ του, πολὺ κοντὰ. Τὸ χεῖρ του ἀγγίξε τὸ δικό της. Ἀνατριχίλα πέρσσε τὸ κορμί του. Ζύγωσε ἀκόμα. Τὸ κεφάλι σιμά, καλὸ σιμά στὸ δικό της. Ἐνωθε τὴν ἀναπνοή της στὸ πρόσωπό του. Θερμὴ καὶ ὅμως τὸν δροσίζε.

— Λιλὴ, πῶς εἶσαι; τὴν ρώτησε ἡ ἄλλη.

— Καλά.

.. Ἐκεῖνο τὸ καλὸ τοῦ ἔσεισε ὅλο τὸ κορμί. Ἄ, καλὰ. Λοιπὸν δὲν τὴ στενοχωροῦσε πὺν βρέθηκε κοντὰ της, εἰςχρησθήθηκε μάλιστα. Μέθυσε καὶ τοῦ ἐρχότανε νὰ πεί λόγια, ἕνα σωρὸ λόγια χωρὶς σειρά, χωρὶς νόημα. Κ' ἔτσι σ' ὅλο τὸ ταξίδι. Δὲν κατάλαβε οὔτε πότε κατεβήκανε τὰ κορίτσια οὔτε πότε τὸ τράμ ἔφτασε στὸ θέρεμα.

Ἐγινε πὺν θαρρετός. Ἦθελε νὰ τὴν πλησιάσει συχνότερα, πὺν κοντὰ. Τὴν παρατηροῦσε πὺν ἐπιμονά. Ἐκεῖνη τώρα, μὲ τὸν ἔβλεπε, κοκκίνιζε κ' ἔμπανε μὲ κάποια ταραχὴ στὸ τράμ. Σὰ νῆθελε ν' ἀποφύγει τὴ μοχτιά του. Πολὺ φυσικά, σκεφτόταν αὐτὸς, εἶναι ἀπὸ τὴ συγκίνηση.

Κάμποσες ἡμέρες δὲν ἀνταμώθηκαν. Εἶχε τὶς ἐξετάσεις στὸ γυμνάσιο. Βοηθοῦσε καὶ τὸ Γυμνασιάρχῃ στὰ ἐνδειχτικά καὶ τάπολητῆρια. Εἶχε χαρὰ γιατί τὰ περισσότερα παιδιὰ δειξάνε μεγάλη προκοπή καὶ μερικὰ εἶχανε πάρει ἄριστο, ἐκεῖνα πὺν εἰνοῦσε πο-

λύ. Εἶτανε πολὺ χαρούμενα γι' αὐτὸ καὶ χαιρότανε καὶ αὐτὸς μὲς τὸν.

Ξανάειδε τὴ Λιλὴ. Μόλις τὸν εἶδε, γένηκε ροδιώτερο τὸ πρόσωπό της. Τὰ μάτια της στηλώθηκαν ἀπάνω του μὲ ἀγάπη. Ἄ, τώρα πὺν ἔμεινε χωρὶς δουλιὰ, χωρὶς νὰ βάλει κατὰ μέρος τὸ διαταγμὸ. Νὰ τὴν πλησιάσει, νὰ μὴ συλλογιστεῖ τὰ χρόνια του. Τὶ σημασία ἔχουν τὰ χρόνια; Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐκεῖνη θέλει, θὰ εἶναι ἀνόητος νὰ μὴ μυρίσει ἐκεῖνο τῶμορφο λουλουδί.

Τὸ ἄλλο πρωτὶ, ὅταν φτάσανε στὴν Ὀμόνοια, ἀποφάσισε νὰ τὴν ἀκολουθήσει. Πὺν τάχα πηγαίνει; Ἄν εἶδονε μαθήτριά, θὰ εἶχε τελιώσει. Μοδιστορούλα; Αὐτὸ ποδοῦσε νὰ μάθει. Ἡ Λιλὴ προχώρησε στὴν ὁδὸ Στάδιου. Αὐτὸς πήγαινε ἀπὸ τὸ ἄλλο πεζοδρόμιο κοιτάζοντας μὴν τὴν χάσει ἀπὸ τὰ μάτια. Στὴ μέση τοῦ δρόμου ἔστριψε καὶ μπήκε σ' ἕνα ὑπουργεῖο. Δαχτυλογράφος λοιπὸν.

Δαχτυλογράφος; Ἀηλιάθ μέσα σ' ἕνα σωρὸ ἀρσενικούς, παιδοκρέλια καὶ ἄντρες καὶ μεσόκοπους. Κι ὅλοι αὐτοὶ θὰ τῆς λένε χοντρολόγα καὶ ἀστεῖα καὶ ἴσως καμιά φορὰ θὰ δοκιμάζονε κενένα χοντρολόγο πειραχμὰ... Μὰ δὲν εἶναι δυνατό. Αὐτὴ φαίνεται σεμνὸ, περήφανο κορίτσι καὶ μὲ μιὰ ματιά θὰ τοῦς δάξει στὴ θέση τους... Μὰ γιατί λοιπὸν δὲ ντύνεται σεμνότερα, πὺν σκεπαστά; Ἐκεῖνα τὰ στήθη καὶ τὰ μπράτσα τὰ γυμνά προκολοῦνε τοῦς κῆθάδες. Καὶ θὰ τὴν πληγώνουνε μὲ τὶς ματιές τους.

Κάθησε σὲ κάποιο γειτονικὸ καφενεῖο καὶ ξεχάστηκε καὶ ὡς τὸ μεσημέρι. Πέρασε καὶ τὸ μεσημέρι. Στὴ μισὴ τὴν εἶδε νὰ φεύγει μὲ ἄλλα κορίτσια. Μὰ δὲν τὸν εἶδε, οὔτε αὐτὸς τὴν ἀκολούθησε. Ἐπὸρσε κόλας νὰ φάει κ' εἶτανε πολὺ περασμένη ἡ ὥρα. Ὁ Ρυθμὸς τῆς ζωῆς εἶχε γιγιάσει.

Κι ἀλήθεια, ἡ Λιλὴ εἶχε φέρει στὸ εἶναι του μιὰ ἀλλαγὴ, ἀντροπή. Δὲν τὴν ἀγαποῦσε μονάχῃ, τὴν ποδοῦσε, τὴ λαχταροῦσε. Ὅταν τὴν ἔβλεπε, ὅταν τὴ συλλογιζόταν, ἔνωθε νὰ κακλοπορεῖ ζωηρότερα τὸ αἶμα στὶς φλέβες, θερμότερο. Ἐνωθε κῆμμα, πὺν σχεδὸν σ' ὅλο τὸν κορμὶ; Ἄμα τὴν ἀντικροῦσε ἕνας κῆμιός ἔσειε τὸ κορμὶ του, δίμῃ, στέγγωνε τὸ στόμα του, τὰ χεῖλη του. Ποδοῦσε καὶ τὴν φιλήσει, νὰ δοκιμάσει τὴ δροσιά ἀπὸ τὴ νεροῖ, τριφυερὴ ἐκεῖνη ὑπαρξη. Καὶ τὴν ἤθελε δική του, μόνο δική του.

Μετὰ τὸ μεσημέρι ἔφυγε χωρὶς. Εἶχε στενοχώρια. Στάθηκε στὸν πῖσω ἐξώστη τοῦ τράμ. Περιμένε. Στὴ δευτέρῃ στάση ἀνέβηκε ἡ Λιλὴ καὶ εἶδε πόσος κόσμος εἶτανε μέσα, ἔμεινε κιαυτὴ στὴν ἐξώστη. Στὴν ἄλλη στάση ἀνέβηκε κάποιος ἕνας ἄντρακλας, καὶ στάθηκε μπροστὰ στὸ κορίτσι. Ἐπιασε τὸ σίδερο τῆς πόρτας καὶ κοιτάζε τὰ γυμνά της στήθη, σχεδὸν ἔσκαβε ἀπάνω της. Τὶ προστυχὰ, ἀλήθειζ. Τὸ καμμένο τὸ κορίτσι ἔμοιαζε σὰν σκλαβωνιένον πονεῖ, σὰν ἀνθρωπος στὰ σίδερα. Τὸν κοίταζε παρακαλοστικὰ, σὰ νὰ ζητοῦσε προστασία. Μὰ τί νὰ κάνει; Νὰ πεί στὸν κρεμνταλὰ ἐκεῖνον γκαῖ πειράζει τὸ κορίτσι; Μὰ ἀν ἐκεῖνος ἀπαντοῦσε: Καὶ τί σὰς νοιάζει, κύριε; Γυναῖκα σὰς εἶναι, κόρη σας, ἀδερφή σας; Καὶ μήπως τὴν πειράξα; Τὴν κοιτάζω; Ποιὸς σὰς εἶπε πῶς τὴν κοιτάζω; Τὶ νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ τότε; Καλὰ πὺν κατέβηκε τρεῖς στάσεις παραπέρα καὶ τὸ κορίτσι ἀνά-

σανε. Μά γιατί, διάβολε, να φορεί τόσο ανοιχτά φορέματα ;

Καὶ όμως, πόσο τῆς πᾶνε, πόσο είναι δημοφιλής... Τσιριάζουν, κλέε, καὶ στὸ κλίμα καὶ στὴν ἐποχὴ. Είναι ἀπλά, Ἑλληνικά, Ἀττικά. Δείχνουνε τὶς γραμμὲς τοῦ κορμιοῦ. Τὸ κοντὸ φόρεμα, ποὺ ἀφήνει λεύτερο τὸ πόδι ἀπὸ τὸ γόνατο καὶ κάτω, κάνει λεβέντικα τὰ κορμιά τῶν κοριτσιῶν. Βλέπει κανεὶς δολοφονητικὴν τὴν Ἀρτεμῆ. Μὰ μερικὰ σώματα εἶναι στραβά καὶ μερικὰ μπράτσια κοκκαλιάρικα καὶ μαῦρα ἢ λαρυφορτωμένα με σόφρες κόκκινες. Μὰ τὰ ἴδια φορέματα δὲν τσιριάζουνε σ' όλες τὶς γυναῖκες. Ἄς κάθουν καλά.

Τώρα δὲ συλλογιζότανε πᾶς τίποτε ἄλλο παρὰ τὴ Λιλή. Τὴν ἔβλεπε καὶ στὴν ὕπνο του ἀκόμα. Διή του, ἔτσι ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ διώχνει κάθε τι ποὺ τὴν ἀνοχλοῦσε, ἀκόμα καὶ τὶς ματιές ποὺ τὴν πληγώνανε. Μὰ πῶς νὰ τῆς μιλήσει ; Στὸ τραμ ἢ στὸ δρόμο ; Καὶ τί θὰ λέγανε τόσος κόσμος ὅταν θάβλεπαν ἕναν κύριο νὰ συνοδεύει καὶ νὰ μιλεῖ σὲ μιὰ μικρούλα ; Θὰ γελῶσανε ἄρα ; Κι ἂν τύχαινε μπροστὰ κανεὶς συνάδερσος :

Βάσανο. Ἐννοεῖς κάποιαν ὀδονομίσσιν, θυμόνε με τὸν ἑαυτὸ του ποὺ δὲν ἔβρισκε τρόπο νὰ πλησιάζει, νὰ τῆς μιλήσει. Δειλός, καὶ εἶτανε δειλός. Ὅλο εἶναι πρόσωπος νὰ νὰ κρίθει τὴν ἀδίκημα του.

Τὴν ἀκολοῦθοῦσε τώρα κάθε πρωί. Εἶνε γίνει ὁ ἥσυχος τῆς. Ἀπλῆ ἔχει ἀνοιχτὸς, γιατί βάδιζε πάντοτε σὲ κάποιαν ἐπίσημη, πολλὲς φορές σὲ ἀντικρινὸ πεδούλιο. Βεβαιῶσε τὸ νοῦ του τί νὰ κάνει. Νὰ δοκιμάσει νὰ βάλει τὸ καπέλλο νὰ νὰ τὴν χαιροῦται ἂν ἐκεῖνη θυμώσει, αἰσθὲς θὰ κοινοθεῖ πῶς σκουπίζει τὸν ἴδωτα. Ἄν ἐκεῖνη δεντεῖ τὸ χαιροῦται, ἂν κερνοῦται, τότε θὰ προσχωρήσει. Νὰ τῆς εἰπεῖ, τί ποῦ ; Ἐμὲ μου, τί βάσανο...

Τὴν Κυριακὴ συνάθηνε πρωί. Θάπαινε τὸ τραμ σὲ Κηροσελῆ καὶ θὰ πήγαινε νὰ καθήσει στὸ δάσος. Ἦθελε ἀνά. Αὐτὸ τὸ μαστύριο πρέπει νὰ τελειώσει. Τὸν ἔνει κάνει ἀνοχάτια.

Κάθισε καὶ περίμενε τὸ τραμ στὸ μικρὸ κορνεδάκι. Ὅταν πέρασε τὸ δρόμ, εἶδε μέσα τὴ Λιλή. Τὸν κοίταξε καὶ κοκκίνησε. Ποῦ πάει τόσο πρωί, Κυριακὴ μέλισσα ; Θὰ τὴν ἀκολουθήσει. Ὅταν ἡ μικρούλα κατέβηκε ἀπὸ τὸ τραμ, προσχώρησε πάλι στὴν ὁδὸ Σταδίου. Ποῦ πάει ; Ὑπουργεῖο δὲν ἔχει σήμερα. Τὸ περπάτημά της γοργότερο, ζωηρότερο. Δὲ σταμάτησε ποῦθεν ἀπὸ τὴν ὁδὸ Σταδίου. Τράβηξε στὸ Σύνταγμα, στὴν ὁδὸ Φιλελλήνων καὶ ἔστριψε τὴν ὁδὸ Ξενοφάντος. Ἄ, θὰ πηγαίνει στὸ Βασιλικὸ κήπο. Νὰ ἡ εὐκαιρία ποὺ ζητοῦσε. Τὸ κορίτσι πάει νὰ περπατήσει καὶ αὐτὸ ἕνα πρωί στὸν κήπο. Θάλουσε νὰ λένε πόσο μαγετικά εἶναι ἐκεῖ πῶς προικνὲς ὄρες καὶ περνοῦσε νὰ γνωρίσει καὶ αὐτὴ ἐκεῖνη τὴ μαγεία. Κάπου θὰ καθήσει. Θὰ ἐγγώσει καὶ αὐτὸς τάχι, χωρὶς νὰ προσέγει, θὰ διαβάσει κάποια ἐφημερίδα καὶ θὰ καθήσει στὸν ἴδιον πάγκο. Ἐπειτα θὰ γυρίσει ἑξαφικά, σὰ νὰ τὴν ποῦσε τότε μάλις καὶ θὰ τῆς πει : «Με συνγνωρίζετε, δεσποινίς». Κι ἂν ἐκεῖνη χαμογελάσει — καὶ βέβαια θὰ χαμογελάσει — θὰ τῆς μιλήσει καὶ θὰ πάρει πᾶς τὸ δρόμο τῆς ἢ ἱστορίας.

Ἔλεγε μιὰ χαρά — μιὰ χαρά ! Νὰ ποὺ τὰ ἔφερε ἡ τύχη βολικά. Μὰ ποὺ νὰ πῆγε ; Δεξιά, ἀριστερά ; Πρωτὶ ἀκόμα καὶ εἶναι ὁ κήπος ἔρημος. Δὲ θὰ δυσκολευτεῖ νὰ τὴν βρεῖ. Στὰ κεντρικὰ μέρη δὲ φαίνεται. Δὲν εἶτανε ψυχὴ ἔξω ἀπὸ κάποιον περιβολάρη. Ἄ, νὰ καὶ θὰ ζευγαράκι σὲ κάποιον πάγκο, μέσα στὸ πυκνότερο μέρος τοῦ κήπου. Μπρέ ! Καταφύγιο ποὺ τὸ βρήκανε... Μόλις διακρίνονται τὰ καπέλλα τους.

Φύσηξε δροσερὸ ἀεράκι καὶ κοίτησε τὰ φύλλα. Ἄχ !... Ἐκεῖνη εἶναι καὶ μιλεῖ μ' ἕνα παιδόπουλο. Ἄς προσχωρήσει μερικὰ θήματα νὰ ἰδεῖ... Ἀπίστευτο. Ἐκεῖνη καὶ ὁ Πέτρος, ὁ πιὸ καλὸς ἰσθητῆς του, γὰρ κλημένο του παιδί... Τὸ παλιόπαιδο ! Ὅλη λοιπὸν ἡ σεμνότητὴ του ψεύτικη, σωστὸς ὑποκριτής. Κι αὐτὸς τὸν εἶχε στὰ δεξιά του καὶ τὸν παίνεθε καὶ τοῦδινε ἀριστα καὶ τοῦ ἔπλεξε ἐγκώμιο μπρὸς σ' ἄλλα παιδιά. Καὶ τώρα γιὰ ἰδὲς τί τοῦ φτιάνει. Καὶ μιλᾶνε με τὴν οἰκειότητῃ. Αὐτοῖ, μάτια μου, θὰ ἔχουν παλιὲς σχέσεις. Ἄ, ἔτσι θὰ εἶναι. Παλιὲς σχέσεις. Γι' αὐτὸ τὸν κοίταζε στὸ μάθημα με κάποιον πονηρὰ μάτια, τὸ παλιόπαιδο, χαμογελοῦσε παράξενα σὲ στιγμὲς ἀκατάλληλες. Κάτι θὰ εἶχανε μιλήσει με τὴ Λιλή, φαίνεται. Διάβολε, μήπως λοιπὸν αὐτὸς εἶταν ἡ γλάστρα ποὺ δροσίζεται, ὅταν ποτίζεται ὁ βασιλικός ;

Μὰ τί δημοφίλο, τί ταιριαστὸ ζευγαράκι. Κάθονται κοντὰ-κοντὰ καὶ κοιτάζονται στὰ μάτια καὶ χαμογελοῦν ἕνα χαμόγελο, ἀνοιχτὸ, πλατὺ, ποὺ δείχνει τὰ σπινθάρια τῶν δόντιν τους. Μιλοῦν, ὀλο μιλοῦνε καὶ γελῶν. Μόλις ἀγγίζονται τὰ χέρια τους καὶ όμως φαίνονται σὰ σφιχταγκαλιασμένοι, σὰ νάποτελοῦν ἕνα λουλούδι ποὺ σκορπάει μιὰ μυρουδιά λεπτὴ, εὐγενική, σαν ἀπὸ γιαισεμιά καὶ φούλια. Γελῶνε. Τί δροσερὰ τὰ γέλια τους...

Αὐτὸς όμως νοιώθει κάποιο ξεροίωμα στὴν καρδιά του καὶ πονεῖ, πονεῖ βαθειά, ἔτσι ποὺ τούρχειται μιὰ ζάλη στὸ μυαλὸ καὶ θέλει νὰ μιλήσει, νὰ πει λόγια, πολλὰ λόγια, χωρὶς νύμφη, μόνον γιὰ νὰ ξεπιάσει ὁ πόνος του.

Νὰ ὁ περιβολάρης. Κρατεῖ σωλήνα στὸ χέρι καὶ δροσίζει ἕνα μικρὸ δέντρο.

— Γιατί μόνον τὰ μικρὰ δέντρα ποτίζετε καὶ ἔχει καὶ τὰ μεγάλα ; ρώτησε τὸν περιβολάρη. Ἀμέσως όμως μετάνοιασε, γιατί κατάλαβε πόσο ἡ ἐρώτησή του εἶτανε παράξενη. Μὰ ἤθελε καὶ νὰ πει, νὰνοῖξει κουβέντα.

Ὁ περιβολάρης τὸν κοίταξε με ἀπορία. Ἀνίδεος ἄνθρωπος θὰ εἶναι, σκέφτηκε, μὰ εἶπε.

— Τὸ μεγάλο δέντρο ἔχει ἀδρὺ τὸν κορμὸ του καὶ δὲ φοβάται τὴν πύρα τοῦ ἡλίου. Δὲν τὸ ποτίζουμε καν. Αὐτὸ ἔχει θυμώσει τίς ρίζες του βαθειά καὶ ρουφαίει τὴν ὑγρασία καὶ τὴν θροφή του ἀπὸ παντοῦ καὶ τὴν βρίσκει. Αὐτὸ τὸ δέντρο ἔχει ἀπάλει, τρυφερὲς τίς ριζοῦλες του. Τὸ νεράκι ποὺ τοῦ δίνουμε εἶναι μοναχὴ θροφή του καὶ τὸ δροσολόγημα τὸ φυλάει ἀπὸ τοῦ ἡλίου τὸ κάμμα. Τὸ μεγάλο δέντρο ἀντέχει στὸ λιποῦρι, τὸ μικρὸ θὰν τῶμαγε ἢ λάρα. Ζωὴ του τὸ δροσολόγημα. Νὰ, σὴν καὶ αὐτὸ τὸ ζευγαράκι ποὺ βλέπετε ἐκεῖ δά, εἶπε γελώντας. Δροσολογίεται καὶ αὐτό, καὶ τὸ δροσολόγημα ἐκεῖνο θροφή του καὶ ζωὴ του. Δὲ βλέπετε τὸ κορμιά τους πῶς σιέται καὶ λι-

γίζει σαν τὸ τρυφερό κκαρισσάκι; Καὶ τὰ χεῖλη τους σὰ μπουμπουκάκια πὸ ἀνοίγουνε.

Τοῦ περιβολάρη τὰ λόγια διώξανε τὸ μεθύσι τοῦ νοῦ, μὰ ἡ καρδιά του πονοῦσε. "Αχ, ναί. Αὐτὸς εἶναι στὸ καλοκαίρι πιά, ποὺ ὁ ἥλιος κρεῖ. Ἡ Λιλή, τὸ τρυφερό λουλούδι, θέλει δροσιά καὶ τῆς ἀνοιξῆς, τὸν ἥλιο πὸν χαϊδεύει καὶ θερμαίνει, μὰ δὲν κρεῖ. Ἡ ἀγάπη του ἔχει τὸ κάμμα, τὸ λιπούρι τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ κρεῖ, κὶ ἀνάμα κρύβει μέσα της τὸ μήνημα, πὸς φτάνει τὸ φθινόπωρο πὸν σέρνει μαζί του τὸ χειμῶνα μὲ τὸ βορριά καὶ τὴν παγωνιά. "Ας ἀφήσει τὰ τρυφερά λουλούδια καὶ τὰ δεντράκια στὸ δροσολόγημά τους. Αὐτὸς εἶναι πιά τὸ ἀδρὸ τὸ δέντρο, πὸν ἔχει βαθιὰ τίς ρίζες του καὶ βρῖσκει παντοῦ τὴν τροφή του. Μόνον τὸν ἥσιο του μπορεῖ νὰ χαρίζε στα μικρά τὰ δεντράκια.

Γύρισε καὶ ξανακοίταξε τὸ ζευγαράκι. Σὰ νὰ μὴν εἶναι ἔποτα τριγύρω τους, μιλοῦνε καὶ γελοῦνε καὶ παίζουνε μὲ τὰ χέρια τους. Θεσπέσιο δροσολόγημα. Ἡ δροσιά σκορπιζότανε τριγύρω καὶ μακριά. Αὐτὸς δμως πονοῦσε κ' ἔφυγε.

Δὲν εἶχε γνωρίσει ἐκεῖνο τὸ δροσολόγημα, δταν ἔπρεπε, καὶ τὸ κόμμα εἶτανε πολὺ ἀψύ. Δὲ θὰν τῶσθηνε παρὰ τὸ φθινόπωρο, πὸν ζύγωνε μὲ τὰ μαῦρα σύννεφα καὶ τίς βροχάδες, κ' ἔπειτα ὁ χειμῶνας...

Ἀθήνα, 1921.

Μήτσος Ἀνθέμης

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ(*)

"Οποῖος ἔχει κάποια δόση παρατηρητικότητος, βρῖσκει ἀρίφνητη θροφή στὴν καθημερινή ζωὴ τῆς Πόλης.

Ἀλογάγιαστα εἶναι κείνα πὸν κέντριζονε τὴν προσήκῃ μας ἢ πὸν γεννοῦνε τὴν περιέργεια καὶ τὸ ἀσίστημα τοῦ γελοίου ἢ τοῦ χιοῦμο.

Παίρω τὸ βαποράκι τοῦ Βοσπόρου νὰ κατεβῶ στὴν Πόλη — μὰ μέρα γιὰ μέρα μὲ πυρετώδη κίνηση καὶ ἀποτελεσματικὴ δουλιὰ — γιὰτὶ σημειώσατε ὅτι μπορεῖτε νὰνεβοκατεβαίνετε πέντ' ἔξη μῆρες χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα καὶ δμως νὰ θεωρεῖτε τὸν ἐαυτὸ σας εὐτυχημένον πὸν προχωροῦν οἱ δουλιές σας.

Μπαίνουμε λοιπὸν στὸ βαποράκι. Ἐδὸ ἀρχίζει τὸ «γιαβὰς-γιαβὰς», μὰ καὶ ἡ ποικιλία τῶν τύπων πὸν μᾶς περιστοιχίζονε.

Ἐδὸς ρομαντικὸς μυταράς — Ἀρμένης θᾶναι — κάθεται κηντὰ σας, στὸ ἄλλο σας πλευρό, μὰ χαριτωμένη Ρωμοπούλα φλερτάρει φανερά μὲ τὸν Ἑγγλέζον αὐτὴ πὸν, μαζί μὲ ἄλλοι, τῆς ἔμαθε καὶ κουτσὰ ἐγγλέζικα. Ἀντίκρου Ἑβραῖος Ροββίνος προσπεθεῖ — σὰ νὰ ἤθελε νὰ διαμαρτυρηθεῖ γιὰ τὸ τομηρὸ φλέρε — νὰ δώσει στὸ ἴφος του μεγαλοπρέπεια Προφήτη τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἴταλοι, Ἴσπανοί, Τοῦρκοι σμπερτίζονται σὲ φλυαρία καὶ χειρονομία.

Ρῶσοι, καὶ πρὸ πάντων Ρωσίδες, σκορπᾶνε γύρω, ἄλλες θεληματικά, πολλὲς ἄθελα, τὸν ἀέρα τῆς

θερμῆς καὶ ἐντονης ζωῆς τοῦ κομμουνισμοῦ, τὴν ἀγνοία καὶ τὴν περιφρόνηση τῆς συμβατικότητος.

Φέρουν μαζί τους καὶ σκορπᾶνε γύρω τους, τὰ θέληγητρα καὶ τοὺς κίντυνους τῆς λεύτερης ἀγάπης — μὰ πολλὲς εἶναι καὶ ζωντανὸ παραδειγμα γιὰ τὴν ἀφροσύνη καὶ τὴν συζυγικὴ πίστη.

Μέσα στὸ βαποράκι, ἀν εἶσαι ξένος — θὰ πάρεις πολλοὺς γιὰ Τοῦρκους πὸν φορᾶνε φέσι. — Εἶναι οἱ Ἀνατολίτες - Ρωμοί, πὸν δουλεύουν στὸ Στρατιοῦ καὶ ἀναγκάζονται νὰ φοροῦν αὐτὸ τὸ κάλλυμα γιὰ τὴν εὐκολία τῆς δουλιᾶς τους.

Ὁ Καῖσερλῆς — ὁ Νίγδελης, τύποι ἀνατολίτικοι, ὁ Ἀνατολίτης ὁ ἀληθινός — ὄλα τὰ βλέπει καὶ ὄλα κάνει πὸς δὲν τὰ βλέπει. Δέτε τον παρέκει. Τί ἦσυχ πὸν διαβάζει τὴν ἐφημερίδα του, καὶ δμως καὶ αὐτὸ ἔχει σημασία γιὰ τὸν Ἀνατολίτη ἔμπορο.

Ὁ Ἀνατολίτης ἀρχίζει νὰ κερδίζει λεφτὰ ἀπὸ τὴν πρώτη ρομφηξιά τοῦ πρωῖνοῦ καφέ, συνεχίζει μὲ τὴν ἐφημερίδα πὸν θὰ διαβάσει στὸ θεπόρι καὶ τελίωνει θριαμβευτικά τὴν ἡμέρα του μὲ τὴν βραδινὴ ἐφημερίδα, δταν πιά ἀνάβει ὁ πατριωτισμός καὶ ἡ πολιτικὴ — γιὰτὶ τῶς; ἔχει καιρὸ καὶ γι' αὐτὰ — μὲ τὸ ἀζημῖωτο.

Τί εἶναι ὁ Ἀνατολίτης; Εὐπνός, πονηρός, καὶ καλὸς οἰκογενειάρχης — δταν μορφωθεῖ καλά καὶ γυρίσει καὶ πολὺ κόσμο, γίνεται μὰ δύνωμη. Ἡ δουλιὰ τὸν ἀναγκάζει, στὴν Τοῦρκα, νὰ εἶναι πονηρός καὶ προσεχτικός. Ἡ ποιητὰ καὶ κάτι τὸ ἴπνολο, τοῦ μένονε συχνά, καὶ δταν βρεθεῖ λεύτερος, σὲ λεύτερη πατρίδα. Ὅταν δμως τὰ ξεχάσει αὐτὰ, σὰ μορφωθεῖ δηλαδὴ τέλεια καὶ ζήσει σὲ λεύτερο καὶ ἀνώτερο περιβάλλο, γίνεται ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Εὐρωπαϊὸ καὶ τὸν Ἀμερικανόν.

Σ' οὐτὴ τὴν ποικιλία συναξιδιωτῶν, παράλειψα τοὺς σματζήδες, στραγαλατζήδες, καφετζήδες — τύποι πὸν θᾶταν ἄδικο νὰ ξεχαστοῦνε — γιὰτὶ σ' ὄλο τὸ ταξιδίον — καὶ βαστᾶ διὸ ὄρες τὸ ταξιδίον ἀπὸ τὸν Ἄνω Βόσπορο στὸ γιοφύρι — τριγυρνᾶνε πάνω-κάτω στὸ θεπόρι καὶ κόνουν χροσὲς δολιές, μὲ αὐτοὺς ὄλους λοιπόν, ἀλλὰ καὶ μὲ τίς χανοῦμισσες, αὐστηρὰ χωρισμένες ἀπὸ μᾶς, στὸ χροειλῆκι τους, περνᾶνε τὸν ὀλόδροσο Βόσπορο, καὶ πισθῶνουμε πὸν καὶ πὸν στὰ διάφορα χωριοῦδάκια.

***

Βγαίνουμε ἐπιτέλους στὴ Γέφυρα. Τραβῶ ἴσια στὸ φορολογικὸ γραφεῖο. Μὴν ξεχνᾶτε πὸς ἔχω δουλιὰ καὶ πρέπει νὰ πάω σὲ διάφορα γραφεῖα γι' οὐτὸ δὲν κοιτάζουμε τίποτε ἄλλο, θὰ κλεισοῦμε τὰ μάτια στὶς θαμπωτικὲς ἐντυπώσεις καὶ δὲ θὰ ρήξουμε οὔτε μὰ ματιὰ γύρω.

Τὸ φορολογικὸ γραφεῖο — ἓνα παλαιὸ στίτι, μεγάλο, ἀνοικοκῦρευτο. Ἀνεβαίνω σκάλες βρομικες, καὶ μόλις φτάσω πάνω στὸν προθάλαμο, βλέπω δυο-τρεις γούρνες μαριμαρηνίες μὲ θρύσες καὶ μπόλινο νερό — εἶναι προωρισμένες γιὰ τὴν καθαριότητα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τοῦ προσωποῦ — μὰ φαίνεται πὸς ἡ καθαριότητα φτάνει μόνον στὰ δάχτυλα πὸν βάζουν τίς ἄρες τους κάτω ἀπὸ τὴ θρύση — πρὶν ἀπ' τὸ νιζάμι — οἱ Τοῦρκοι.

Ἀπὴ τὴν ἐντύπωση τὴ δυναμώνει ἡ συνολικὴ ἐμ-

(*) Κοίταξε «Νουμά» ἀριθ. 745 (σελ. 88-84).